

LBRIS

We know
books

1945

**Ultimele zile
ale celui de-al
Treilea Reich**

**Adrian Scrieciu
în dialog cu Manuel Stănescu**

editura
Miidecărți
Bragadiru - 2021

Adrian Scricciu: *Manuel, începem discuția noastră, despre sfârșitul celui de-al Treilea Reich, cu o întrebare, să-i spunem, destul de generală: care era situația pe fronturile din Europa în iarna dintre anii 1944/1945?*

Manuel Stănescu: Pentru Germania lucrurile erau extrem de complicate. Pe frontul de est, între anii 1944/1945, se dădeau lupte foarte grele pentru Budapesta. De fapt, frontul de est era concentrat în zona de sud, în zona Budapestei, pentru că acolo luptele au fost extrem de dure. Germanii au încercat, după ce orașul a căzut în mâinile sovieticilor în decembrie 1944, să ajungă la garnizoana încercuită prin câteva ofensive lansate în ianuarie 1945. În zona centrală a frontului de est, lucrurile se stabilizaseră încă din vară, mă refer în zona Poloniei, mai exact în zona Varșoviei. Evident, pe frontul de vest, în decembrie a început celebra ofensivă din Ardeni¹, în data de 16 decembrie 1945. Aici, sigur, există extrem de multe teorii referitoare la această ofensivă. Mulți istorici militari consideră că a fost o ofensivă absolut inutilă,

¹ Ofensiva din Ardeni - sau operațiunea "Wacht am Rhein" cum au numit-o germanii - s-a desfășurat între 16 decembrie 1944 și 25 ianuarie 1945. După o serie de succese inițiale spectaculoase ale germanilor, care au realizat o străpungere pe o adâncime de 100 km, la capătul a șase săptămâni de lupte grele, trupele germane au fost respinse pe linia inițială a frontului.

care a sleit de puteri Germania, care avea nevoie de toate forțele pentru apărare. Aș spune că e discutabil acest punct de vedere. Trebuie înțeles că Hitler era un 'jucător', miza totul pe o carte, iar ofensiva din Ardeni era cam singura șansă la nivel strategic a Germaniei de a mai redresa situația, cel puțin pe frontul de Vest. Trebuie spus că ofensiva a fost pregătită destul de bine, serviciile de informații aliate au fost luate prin surprindere de ofensiva germană, de amploarea ei. Germania a reușit să strângă în jur de 300.000 de soldați, ceea ce era o forță absolut impresionantă pentru o țară secătuită de puteri. Așa, ca un fapt divers, trebuie spus că a fost singura dată când armata germană, sau cea pe care o continua, armata prusacă, lansase o ofensivă de iarnă. În concepția strategică germană și prusacă nu existase așa ceva. Niciodată o ofensivă nu fusese condusă iarna. Sigur, din motive evidente, acum, însă, în iarna anului 1944, fără îndoială, situația era una specială, deosebită. Iar Germania a ales luna decembrie tocmai pentru a-și asigura o oarecare acoperire aeriană, în sensul în care aviația aliată să nu poată opera ca de obicei, pentru că din punct de vedere al superiorității aeriene, Aliații stăteau covârșitor mai bine. Dacă în toate celelalte elemente – armata de uscat, tancuri, artilerie – lucrurile erau destul de dezechilibrate, în materie de aviație, pentru Germania situația era aproape dezastruoasă. Ofensiva a eșuat din varii motive, n-am să intru în prea multe detalii, lucrurile se cunosc destul de bine. Dar trebuie spus, așa cum am precizat deja, cel puțin teoretic, exista o șansă

ca Germania să-și impună concepția strategică pe frontul de vest. Obiectivul ofensivei din Ardeni a fost portul Antwerp. Ideea era de a tăia în două armatele aliate, de a atinge unul dintre cele mai importante porturi pentru aprovizionarea aliaților pe frontul de vest. Cu alte cuvinte, cel puțin la nivel teoretic, era un plan, fără îndoială, aproape imposibil, totuși, dacă-și atingea obiectivele, putea cumva dezechilibra balanța de forțe pe frontul de vest. Evident că imediat ce germanii au început ofensiva, Aliații s-au redresat, și, apoi, în ianuarie 1945, Armata Roșie a lansat o ofensivă de mari proporții pe frontul de est. De fapt, a fost cea mai mare ofensivă din război, cred că au fost lansate în luptă în jur de 200 de divizii ale Armatei Roșie. Practic, în două luni, Armata Roșie a ajuns de la Vistula pe Oder, în apropierea Berlinului. Armata germană era incapabilă în acel moment, având în vedere inferioritatea netă pe frontul de est, să mai țină piept Armatei Roșii.

Cu alte cuvinte, în iarna dintre anii 1944/1945, deznodământul era previzibil, luptele erau încă foarte dure, foarte grele, însă Germania își pierduse capacitatea, să spun, demografică, capacitatea industrială și se afla într-o situație absolut disperată din toate punctele de vedere: și-n plan militar, și-n plan politic, și-n plan economic, și-n plan umanitar, firește, pentru că teritoriul ei a ajuns să fie ocupat treptat de armatele aliate, mai ales de Armata Roșie. De asemenea, își pierduse aproape toți aliații.

A.S. *Te rog să-mi spui pe ce aliați se mai baza Germania în iarna dintre anii 1944/1945?*

M.S. Practic, în afară de controlul asupra Germaniei, incluzând aici și Austria, o parte din vestul Ungariei, Norvegia, Danemarca, în rest nu mai existau teritorii ocupate de armata germană. Germania își pierduse pe rând aproape toți aliații, singurele care mai luptau erau trupele maghiare. În egală măsură, existau acei voluntari din SS, în număr destul de mare, proveniți atât din rândul germanilor din Europa Centrală și de Est, cât și din multe țări europene din vest, cum ar fi: Franța, Belgia, Danemarca, Norvegia. Deci, Germania, oarecum, era singură în iarna lui '44 – '45, împotriva unei întregi lumi, pentru că Națiunile Unite, în acel moment, coalizau aproape întreaga populație a globului. Să nu uităm că în afară de – Statele Unite, Uniunea Sovietică, Marea Britanie – exista o coaliție întreagă, de la țări din America de Sud până la francezii liberi, etc.

A.S. *În preajma Crăciunului anului 1944, generalul Heinz Guderian² – care era șeful Înaltului Comandament al Armatei de Uscat –, are o întrevedere cu Hitler la Cuibul Vulturului,*

2 Heinz Guderian (1888 – 1954), general german, celebru comandant de blindate, în timpul campaniei din Franța (mai-iunie 1940) a comandat un corp de blindate, din 22 iunie 1941 comandant al Grupului 2 de tancuri, până când a fost trecut în rezervă la 26 decembrie 1941. Reactivat la 1 martie 1943 ca inspector general al blindatelor, avea să succedă generalului Adolf Heusinger în funcția de șef al Marelui Stat Major al Armatei de Uscat, la 21 iulie 1944, dar fără numire deplină ("însărcinat cu afaceri"). Destituit de Hitler la 28 martie 1945. Memorialist.

unde va în vest, și îl informează că rușii vor ataca în est pe 12 ianuarie 1945, iar raportul de forțe era de 1 la 11 infanterie, 1 la 7 pentru tancuri, 1 la 30 în cazul artileriei și al aviației de partea sovietică. Hitler nu-l crede pe Guderian. De ce crezi că Hitler nu avea încredere în Guderian și în informațiile venite de la serviciile secrete germane?

M.S. Informația a venit de la colonelul Gehlen³, care era șeful secției Armate Străine Est din cadrul serviciului de informații al armatei germane (Abwehr). El a făcut evaluarea. Gehlen, de altfel, a condus Serviciul de Informații al Republicii Federale Germane, după război, și a devenit un colaborator apropiat al serviciilor de informații aliate. El a fost cel care i-a raportat lui Guderian, și acesta i-a oferit informația lui Hitler, pentru că Hitler nu voia să creadă adevărul în acel moment. Adevărul era atât de devastator pentru el, încât prefera să-l nege. Informațiile erau reale, din păcate, pentru Germania și pentru cei care mai credeau că ea mai poate face față Armatei Roșii pe frontul de est. Superioritatea Armatei Roșii era covârșitoare, iar Hitler pur și simplu refuza să creadă realitatea. De altfel, el a refuzat constant să mai creadă realitatea pe

³ Reinhard Gehlen (1902 - 1979) general german, celebru ofițer de informații. Din 1942 comandant al *Fremde Heere Ost* (Armata străină est) serviciu care oferea informații despre situația forțelor inamice. Destituit în aprilie 1945, a câștigat ulterior încrederea americanilor care i-au permis să întemeieze și să conducă Organizația Gehlen (1946 -1956) specializată în anihilarea spionilor comuniști. Integrat în serviciul armatei Republicii Federale Germane, *Bundeswehr*, în 1955 a întemeiat și a condus serviciul ei de informații, *Bundesnachrichtendienst* (1956 - 1968).

măsură ce lucrurile se agravau pentru Germania. Fără îndoială că atentatul din 20 iulie 1944 i-a agravat starea fizică și starea psihică și, pe măsură ce lunile au trecut, el a devenit din ce în ce mai rupt de realitate. Cu alte cuvinte, neîncrederea provenea din incapacitatea lui de a accepta realitatea și adevărul, pentru că era clară superioritatea Armatei Roșii. Deși, cel puțin numeric, diferențele nu erau foarte mari, trebuie precizat că în timp ce Armata Roșie lupta strict pe frontul de est împotriva Germaniei cu toate forțele, Germania trebuia să țină două fronturi enorme, frontul de est și frontul de vest. Mai era și frontul de sud, plus trupele din Danemarca și Norvegia. Din punctul ăsta de vedere, aș spune că e aproape un miracol cum a reușit Germania să reziste până în mai 1945, având în vedere inferioritatea din toate punctele de vedere. Sigur, din punct de vedere tehnologic, am putea spune că armata germană era în anumite situații superioară. Aici mă refer la tehnologiile pe care le-au dezvoltat în timpul războiului și care, ulterior, au ajuns să fie considerate cele mai importante descoperiri în domeniul militar din al Doilea Război Mondial. Avionul cu reacție, pușca de asalt, submarinul XXI, din care americanii au dezvoltat primul submarin nuclear, tancurile care, fără îndoială, din punct de vedere al tehnologiei și al ingineriei din spatele lor, erau, poate, cele mai bune. Mă refer, în primul rând, la tancul Panther, care a fost, poate, cel mai bun tanc din al Doilea Război Mondial. Deci, germanii stăteau bine din punct de vedere tehnologic, numai că, așa cum spunea și

Stalin: "Cantitatea e și ea o calitate în sine", iar din punctul ăsta de vedere, Germania nu mai avea nicio șansă în acel moment, era net inferioară. Iar acele cifre, din păcate, repet, pentru cei care mai credeau în capacitatea Germaniei de a se apăra, erau reale. Armata Roșie avea o superioritate netă în oameni, la infanterie, la artilerie și la aviație. Iar asta s-a văzut. Așa cum spuneam, ofensiva a început în ianuarie 1945, o ofensivă cerută și de aliați, pentru a mai elimina din presiunea făcută de germani pe frontul de vest, iar pentru Germania a fost aproape imposibil să-i țină piept.

A.S. Tot în această perioadă, Heinrich Himmler⁴, lider al trupelor SS, fusese numit Comandantul Grupului de Armate Vistula. Era o decizie înțeleaptă din partea lui Hitler?

M.S. După atentatul din 20 iulie 1944, Hitler devenise extrem de neîncredător în armată (Wermacht). Atentatul i-a spulberat mare parte din încrederea pe care o mai avea în liderii militari, considera că armata nu-i mai este loială și din

4 Heinrich Himmler (1900 – 1945) membru marcant al partidului nazist, principal colaborator al lui Hitler, întemeietor al gărzilor de corp ale dictatorului german, SS, a preluat în 1934 conducerea Poliției Interne Secrete (Gestapo) întemeiată în 1933 de Hermann Göring și a fost numit *Reichsführer-SS*. Ca fondator și comandant al lagărelor de concentrare naziste și al unităților SS operative *Einsatzgruppen* înființate pentru a lichida victimele regimului în teritoriile ocupate, Himmler a avut răspunderea supremă pentru exterminarea a milioane de civili (Holocaust), care, potrivit ideologiei oficiale și convingerilor lui, nu „meritau să trăiască”. Numit la comanda armatei de rezervă "Armata de pe Vistula" (21 ianuarie – 21 martie 1945) a eșuat lamentabil. A încercat să intre în negocieri secrete de pace separată cu Aliații, demers aflat de Hitler care l-a stigmatizat ca trădător și i-a retras toate demnitățile și decorațiile. În pofida deghizării sale a fost arestat de britanici la 23 mai 1945 și s-a sinucis cu o fiolă de cianură păstrată într-o măsea.

ce în ce mai mult se baza pe trupele SS, pe cei din Waffen SS. De aceea, majoritatea ofensivelor pe care le-a mai dus, ofensiva din Ardeni sau ultima ofensivă a războiului, “Deșteptarea Primăverii”, cea din Ungaria, din martie 1945, a folosit drept vârf de lance Corpuri de Armată formate din trupe SS. Asta-i și motivația pentru care Himmler a primit o comandă pur strategic-operativă, să spun așa, a unui militar. Himmler era orice, numai militar nu. De altfel, din mărturiile celor care au lucrat cu el atunci, a înalților ofițeri din Wermarcht, lumea îl disprețuia și-l considera un incapabil din acest punct de vedere. A ajuns, de altfel, în oarecare conflicte cu mulți dintre cei cu care trebuia să colaboreze din Wermarcht. Deci, numirea a fost una care ținea mai degrabă de încrederea lui Hitler și de suspiciunea cu care acesta privea armata. Acest lucru e oarecum ironic, ținând cont de faptul că, în ultimele zile ale războiului, Himmler a fost considerat trădător, deoarece a intrat în negocieri cu Aliații. I s-au luat absolut toate titlurile și chiar fusese condamnat la moarte pentru trădare. Dar, cel puțin atunci, la începutul anului 1945, Hitler a considerat că e preferabil un om loial, cel puțin din punctul lui de vedere, decât un om bine pregătit, dar care și-a pierdut încrederea în victoria Germaniei.

A.S. În ianuarie 1945, sovieticii aveau pe front undeva în jur de 7 milioane de soldați. Poți să-mi spui ce efective avea armata germană?